

ВИЛХЕЛМ ХАУФ СТУДЕНОТО СЪРЦЕ

Превод от немски: Катя Юде-Русинова, —

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

Всеки, който пътува през Швабенланд, не трябва да пропуска случая да надникне и в Шварцвалд — и то не заради дърветата, макар че не навсякъде могат да се видят такива безбройни, великолепно израснали елхи, а заради хората, които някак особено се различават от всички други наоколо. Те са по-едри от обикновените хора, широкоплещести, със здрави мишци. Свежият полъх, който минава сутрин през елхите, сякаш е създал у тях още от деца навика да дишат по-свободно, да гледат с ясен поглед и за разлика от населението по речните долини и полета им е дал здрав, макар и малко груб нрав. Но не само по държанието и ръста, а и по своите обичаи и носии те се различават рязко от хората, които живеят извън гората. Най-хубаво се обличат жителите на Шварцвалд в областта Ваден; мъжете остават брадите си да растат на воля, а черните елеци, грамадните, ситно надиплени широки гащи, червените чорапи и островърхите широкополи шапки им придават нещо чуждестранно, но и нещо сериозно, достойно. Там хората се занимават обикновено със стъklarство, но правят и часовници, които разнасят на дълъж и нашир по света.

От другата страна на гората живее част от същото племе, което поради характера на работата си е придобило други обичаи и навици, различни от навиците на стъklarите. Тук хората търгуват с дърва, сечат и кастрят елхите, пушат трупи по течението на Наголд и Некар и от горната ѝ част надолу по Рейн, далеч навътре в Холандия. Затова шварцвалдците и техните дълги салове са известни чак край морето, те спират пред всеки град по течението на реката и чакат с гордост да откупят гредите и талпите им, като най-здравите продават скъпо на богатите корабостроители, за да строят кораби от тях. Така тези хора са свикнали на груб, скитнически живот. Тяхната най-голяма радост е да пътуват на трупите по течението, а най-голямата им мъка е да се връщат по брега. Затова великолепното им облекло се различава толкова много от облеклото на стъklarите от другата част на Шварцвалд. Те носят елеци от тъмно ленено платно, широки като длан презрамки върху

едрите гърди; черни кожени панталони, от които се подава като почетен жезъл пиринчен аршин. Но гордостта им са ботушите — най-големите навярно, които са били модерни по света. Те могат да се издърпват две педи над коленете и затова салджиите газят с тях три пъти по-дълбока вода, отколкото биха могли да газят с обуца, и то без да се намокрят.

Доскоро жителите на тази гора вярваха в горски духове и едва в по-ново време можа да се разсее това глупаво суеверие. Но странното е това, че и горските духове, които според преданието витаят в Шварцвалд, също така се различават по своите носии. Разказват, че Стъкленото човече — добрият дух — било четири и половина педи високо и винаги се явявало с островърха широкопола шапчица, с елек, широки гащи и червени чорапи. А Михел Холандеца, който се разполагал в другата страна на гората, бил грамаден, широкоплещест и носел същото облекло като салджиите. Някои, които го били видели, твърдяха, че не биха стигнали всичките им пари, за да платят телетата, нужни за изработването на един чифт такива ботуши. „Те са толкова големи — разказваха те, — че в тях може да влезе цял човек до шията“ — и не даваха и дума да се изрече, че преувеличават.

Един млад шварцвалдец преживял с тези духове интересна история, която искам да разкажа. Живеела някога в Шварцвалд една вдовица — Барбара Мунк. Мъжът ѝ бил въглищар, а след неговата смърт тя насърчила своя шестнадесетгодишен син полека-лека да поеме същия занаят. Младият строен Петер Мунк не се противил, защото той не бил виждал нищо друго от баща си, освен да седи през цялата седмица пред пушещата въглищарница или да кара, черен и целия покрит със сажди като някакво страшилище, дървени въглища към градовете, за да ги продаде. Но въглищарят има много време да мисли за себе си и за другите. И когато Петер Мунк седял пред своята въглищарница, а тъмните дървета и горската тишина настройвали сърцето му тъжно, обземал го някакъв незнаен копнеж. Нещо го натъжавало, нещо го ядосвало, но той не знаел какво. Най-после се сетил какво го ядосва — неговото положение. Един черен, самотен въглищар — си казвал той. — Жалък живот! А колко много уважават хората стъklarите, часовникарите, дори и музикантите, които свирят неделя вечер! И когато аз, Петер Мунк, се появя чист и нагизден с бащиния празничен елек, със сребърните копчета и със съвсем нови червени чорапи, всеки, който върви след мен, ще си помисли: „Кой ли е

този строен момък?“ Ще се възхити от чорапите и от моята горда походка, но щом мине край мене и се обърне, ще си каже: „А, това ми бил Петер възлищарят“.

И салджиите от другата страна били прицел на неговата завист. Когато тези горски великани идвали насам, облечени във великолепни дрехи, по които сребърните им копчета, токи и верижки тежели цели двадесет и пет кила, те наблюдавали разкрасени и важни танца, ругаели по холандски и пушели като най-знатните господари — с лакът дълги глинени лули, тогава той си представял, че такъв един салджия е най-щастливият човек на света. А когато тези щастливци бъркали в джоба си и вадили пълни шепи с големи талери и играели на зарове по за шест бацена, залагали по пет гулдена, а печелели по десет — тогава му се вземал умът и той се промъквал натъжен в колибата си. Неведнъж той виждал как празничен ден тези „господари на дървените трупи“ губят за една вечер в играта повече, отколкото бедният Петер Мунк печелел за цяла година. Между тях имало трима, на които той сам не знаел кому повече да завижда. Единият бил дебел, голям човек, с червендалесто лице и минавал за най-богатия от всички. Казвал се Езекил. Два пъти в годината той пътувал с дървени трупи за строеж на кораб за Амстердам и винаги му се усмихвало щастието да ги продаде много по-скъпо от другите; затова докато другите се връщали пеш по домовете си, той пристигал важно-важно с кола. Другият бил най-дългият и най-слабият човек в цялата горска област. Наричали го „Дългия Шлуркер“. Мунк завиждал на извънредната му дързост. Той си позволявал да противоречи и на най-видните хора. В кръчмата дори, когато там седели човек до човек, той заемал място за повече от четирима, и то от най-дебелите, защото или се подпирал с лактите си на масата, или пък простирал крака на скамейката. При все това никой не смеел да му противоречи, защото той имал много пари. Третият бил красив млад момък, известен наблизо и далеч с това, че танцува най-добре; затова го наричали „Царя на танца“. Той бил беден човек, работел като ратай при един от господарите на дървени трупи и станал неочаквано много богат. Едни казвали, че бил намерил под една стара елха гърне, пълно с пари, други пък твърдели, че недалеч от Бингер уловил със салджийския прът, с който салджиите понякога набождали и ловели риба, цяла торба жълтици и че торбата била от голямото съкровище на Нибелунгите,

което е заровено там; тъй или иначе, той изведнъж станал богат и старо и младо започнало да го уважава като някакъв принц.

За тези трима души мислел често въглищарят Петер Мунк, когато седял самотен в гората. И тримата имали наистина един и същ недостатък, заради който ги мразели хората — безчовечното скъперничество, безчувствието им към длъжници и бедни, — защото шварцвалдците са добродушен народ. Но всеки знае какво става в такива случаи: въпреки че ги мразели заради тяхното скъперничество, те все пак били на почит заради парите си, че кой можел да пилее талерите^[1] като тях, като че ли парите се ронят от елхите!

„Така не може да продължава“ — казал си един ден Петер, натъжен до болка; предишният ден бил празник и всички се събрали в кръчмата. „Ако не ми провърви скоро, ще се погубя! Ах, защо не съм така почитан и богат като Дебелия Езекил или тъй дързък и могъщ като Дългия Шлуркер, или толкова прочут като Царя на танца и да можех като него да хвърлям на музикантите талери вместо кройцери! Откъде ли има това момче толкова пари?“ Какви ли начини не му минавали

през ума, за да се сдобие с пари, но никой от тях не му се понравил. Най-сетне му хрумнало на ум преданието за хора, които забогатели в стари времена с помощта на Михел Холандеца или Стъкленото човече. Докато баща му бил жив, често го навестявали други бедни хора и надълго и широко се разговаряли за богатите и как те били забогатели. В тези разговори Стъкленото човече играло голяма роля. Като се позамислил добре, Петер можел почти да си припомни стихчето, което трябвало да се изрече насред гората при елховия хълм, за да се появи Стъкленото човече. То почвало тъй:

*Пазител на съкровищата в гората,
от векове живееш в дървесата,
земята е твоя, где има елхи...*

Но колкото и да напругал паметта си, не можал да си спомни стихчето по-нататък. Често си мислел дали да попита някой старец, но се страхувал да издаде мислите си, а освен това смятал, че преданието за Стъкленото човече трябва да не е много познато и затова сигурно само малцина знаят стихчето, защото нямало много богати хора в гората и сетне — защо ли баща му и другите бедняци не са си опитали щастието? Най-после той успял веднъж да отвори пред майка си дума за човечето, но и тя му разказала само това, което той вече знаел, и си спомняла само първия ред на стихчето. Накрая тя му казала още, че Стъкленото човече се показвало само на хора, родени в неделя между единадесет и два часа по пладне.

Като чул всичко това, Петер възглицарят бил почти извън себе си от радост и желание да преживее такова приключение. Смятал, че е достатъчно да знае само част от стихчето и да е роден в неделя, за да му се яви Стъкленото човече. И така веднъж, след като продал възглицата, той не запалил отново пещта, а сложил празничната си шапка, облякъл празничния елек на баща си и съвсем нови червени чорапи; грабнал дългата дрянова тояга и се сбогувал с майка си:

— Трябва да ида в града, в кметството; скоро ще трябва да теглим жребие^[2] кой да отиде войник и затова искам още веднъж да изтъкна на кмета, че ти си вдовица, а аз съм единственият ти син.

Майката похвалила решението му и той се запътил към елховия хълм. Елховият хълм се намирал на най-голямата височина на Шварцвалд, а по онова време на два часа път наоколо нямало никакво селище, дори колиба, защото суеверните хора смятали, че мястото там е опасно. Колкото високи и хубави да били елхите, никой не отивал да сече дърва в тази местност, защото когато там работили дърварите, случвало се брадвата да отскочи от дръжката и да се забие в крака или пък дърветата падали ненадейно и поваляли, наранявали, дори убивали дърварите. Освен това и най-хубавите трупи могли да се употребят само за горене, защото салджиите никога не вземали със саловете си нито един труп от елховия хълм, тъй като преданието казвало, че хората и трупите загивали, ако се потопа труп от елховия хълм във водата. Затова на елховия хълм дърветата били толкова гъсти и високи и посред бял ден там било тъмно почти като нощ. На Петер Мунк му станало страшно, той не чувал никакъв глас, никакви стъпки освен своите, не се чували и удари на брадва; дори птичките сякаш били избягали от тази гъста елхова тъмнина.

Петер въглищарят стигнал най-високото място на елховия хълм и застанал пред една елха с грамаден ствол, за която всеки холандски корабостроител би дал веднага на място няколко стотин гулдена. „Тук сигурно живее пазителят на съкровището на гората“ — помислил си той, свалил голямата празнична шапка, направил пред дървото дълбок поклон, поизкашлял се и заговорил с треперещ глас:

— Добър вечер, Стъклено човече.

Не последвал никакъв отговор. Всичко наоколо било тихо както преди. „Може би все пак трябва да кажа стихчето“ — помислил си той и замърморил:

*Пазител на съкровищата в гората,
от векове живееш в дървесата,
земята е твоя, где има елхи...*

Докато произнасял тези думи, той видял изненадан и много уплашен един съвсем малък странен образ да наднича иззад дебелия елха. Сторило му се, че вижда Стъкленото човече, както му го описвали, с черното елеченце, с червените чорапи, с шапчицата — всичко изглеждало точно така, дори му се сторило, че видял бледото, но изяцно и умно лице, за което разказвали. Но уви! Стъкленото човече изчезнало така бързо, както се появило.

— Стъклено човече — викнал след кратко колебание Петер Мунк, — бъдете така добър и не ми се подигравайте! Стъклено човече, много се лъжете, ако смятате, че не съм ви видял. Видях ви как назъртахте зад дървото.

Все още нямало никакъв отговор, само понякога му се струвало, че чува някакво тихо, дрезгаво кикотене зад дървото. Най-сетне нетърпението надвило страха му, който досега го въздържал.

— Чакай да видиш ти, малко човече такова — викнал той, — ей сега ще те хвана! — и с един скок се намерил зад елхата. Но там нямало никакъв пазител на съкровищата в цялата зелена елхова гора, само една малка, игрива катеричка се покатерила бързо по дървото.

Петер Мунк поклатил глава. Той разбрал, че заклинанието му сполучило само донякъде и че може би не му достига само един ред, една рима, за да накара човечето да се появи. Мислил той и така, и иначе, но не се досетил. Катеричката се показала на долните клони на елхата, сякаш го насърчавала или пък му се подигравала. Тя ближела козината си, въртяла хубавата си опашка, гледала го с умни очи, но него почти го дострашало да стои сам с това животно, защото катеричката понякога като че ли имала човешка глава и триъгълна шапка, сетне изглеждала като друга катеричка с червени чорапи и черни обуца на задните крака. С една дума — била забавно животинче, но все пак Петер започнал да се страхува, защото си помислил, че тук става нещо нередно.

С по-бързи крачки, отколкото бил дошъл, Петер поел обратния път. Тъмнината на елховата гора като че ли ставала все по-черна, дърветата ставали все по-гъсти и накрая толкова го дострашало, че започнал да тича с всички сили и едва когато чул лай на кучета в далечината и скоро след това видял между дърветата дима на една колиба, отново се поуспокоил. Но като приближил и видял носията на хората в колибата, разбрал, че от страх е хукнал в обратната посока и стигнал при салджиите вместо при стъкларите. Хората, които живеели в колибата, били дървари: един стар човек, синът му, хазаинът и няколко израснали внуци. Те посрещнали любезно въглищаря Петер Мунк, без да го питат как се казва и откъде е, почерпили го с ябълково вино, а за вечеря поднесли един голям глухар — най-хубавото шварцвалдско ястие. Петер Мунк ги помолил да пренощува у тях.

След вечерята домакинята и дъщерите ѝ седнали да предат около голямата светеща борина, която момците поддържали с най-хубавата елхова смола. Дядото, гостът и хазаинът пушели и гледали как работят жените, а момците дялали лъжици и вилици от дърво. Навън виела виелица и шибала елхите. Тук-там се чували силни удари и на дърварите често им се струвало, като че ли цели дървета се прекършват и се сгромолясват. Смелите момчета искали да изтичат към гората, за да наблюдават страшната, но красива картина, но дядо им ги спрял със строги думи и поглед.

— Никого не съветвам да се показва дори на вратата сега — рекъл той, — защото, вярвайте ми, той никога вече няма да се върне. Тази нощ Михел Холандеца сече в гората нова става за своя сал.

Малките го погледнали учудено. Може би те чули вече нещо за Михел Холандеца, но замолили дядо си да им разкаже надълго за него. И Петер Мунк, който знаел нещо за Михел Холандеца от другата страна на гората, се присъединил към молбата им и запитал стареца кой и какъв е този холандец.

— Той е владетел на тази гора и ако се съди по това, че ти на твоята възраст не знаеш за него, то сигурно живееш отвъд елховия хълм или може би още по-далече. Ще ви разкажа за Михел Холандеца това, което зная според преданието за него:

Преди около сто години, така поне ми разказваше моят дядо, надлъж и нашир по земята нямало друг народ по-честен от шварцвалдците. Сега, след като забогатели много, хората станали нечестни и лоши. Младите момци ходят неделен ден на танци и така ругаят, че страх да те хване. Тогава не е било така и макар Михел Холандеца да е наблизко сега, често съм го казвал и пак ще го кажа: той е виновен за всичката тази развала. Живял значи преди сто и повече години един търговец на дърва, който имал много помощници. Той търгувал далече по Рейн надолу и сделките му били сполучливи, защото бил добър човек. Една вечер дошъл на вратата му един мъж, какъвто той никога не бил виждал. Облеклото му било същото като на шварцвалдските момчета, но той бил цяла глава по-висок от тях и човек мъчно можел да си представи, че може да има такъв едър мъж. Той търсел работа и търговецът, като видял колко е силен, си помислил какви големи тежести би могъл да носи, веднага му определил надницата и се спазарили. Михел се оказал най-добрият работник на

търговеца на дърва. Когато отивали да секат дърва, той замествал трима, а когато шестима влечели единия край на гредата, той носел другия сам. След като сякъл половин година дърва, той се явил един ден пред господаря си и заявил:

— Доста съм сякъл дърва. Сега искам да видя къде отиват моите греди. Не може ли да пуснете и мен със сала?

Търговецът му отговорил:

— Не желая да ти преча, Михел, щом като искаш да излезеш малко по света. Наистина при сеченето на дървата ми са нужни силни хора, какъвто си ти, а на сала е необходима сръчност, но хайде този път от мене да мине.

И така станало. Салът, с който той трябвало да пътува, имал осем стави и последната била от най-големите греди. Но какво станало? В навечерието на отпътуването дългият Михел донесъл на брега още осем греди, толкова дебели и дълги, каквито никой дотогава не бил виждал, а той носел всяка от тях така леко на раменете си, като че ли носел салджийски прът, което ужасило всички. Откъде ги отсякъл — и до днес никой не е узнал. Като видял това, господарят му много се зарадвал и веднага пресметнал колко биха стрували тези греди, а Михел казал:

— Така, аз пък ще пътувам с тези, защото с вашите дъсчици далеч не мога да стигна.

Господарят искал да му подари от благодарност един чифт салджийски ботуши, но той ги хвърлил настрана и донесъл чифт други ботуши, каквито никой дотогава не бил виждал. Дядо ми твърдеше, че били петдесет кила тежки и пет стъпала дълги.

Салът потеглил и ако преди дърварите се възхищавали от Михел, сега дошъл ред на салджиите да му се чудят, защото вместо салът да тръгне полека по реката, както се очаквало поради дългите и дебели греди, щом навлезли в Некар, той полетял като стрела. На всеки завой на реката, където салджиите винаги с голямо усилие успявали да задържат сала в средата, за да не заседне в чакъл и пясък, Михел скачал във водата и избутвал с лекота сала наляво или надясно. Така те минавали завоя без опасност и щом стигнали на равно място, той тичал на кормилото, карал всички да оставят прътовете си, забивал своето грамадно кросно в чакъла и само с един натиск салът полетявал така напред, като че ли брегът, дърветата и селата летели покрай тях. Тъй

пристигнали за половината от времето в Кьолн на Рейн, където друг път продавали стоката си. Но сега Михел казал:

— Смятам, че вие сте истински търговци и знаете интересите си! Мислите ли, че всичкият този дървен материал, който иде от Шварцвалд, се изразходва само за Кьолн? Не, тук купуват вашите дървета за половин цена, а после скъпо ги препродават в Холандия и това, което спечелим свръх обикновената цена, ще бъде наша печалба.

Така говорел лукавият Михел и другите се съгласили; едните — защото им се искало да видят Холандия, другите — заради парите. Само един от тях бил честен човек и започнал да ги предупреждава да не излагат имането на господаря си на риск или пък да го мамят с по-голямата цена, но те не му обърнали внимание и скоро забравили думите му. Не ги забравил само Михел Холандеца. Те тръгнали с гредите по Рейн надолу. Михел управлявал сала и скоро ги закарал до Ротердам. Там, им предложили четири пъти по-висока цена, а грамадните греди на Михел били оценени много високо. Като видели толкова много пари, шварцвалдците загубили и ума, и дума.

Михел разпределил парите — една част за господаря, а останалите три части салджиите поделили помежду си. След това те се събрали по кръчмите с моряци и други вагабонти и изиграли и разпилели парите си. Честния от тях, този, който ги предупреждавал да не ходят в Холандия, Михел Холандеца продал на продавача на души^[3] и никой нищо повече не чул за него. Оттогава за шварцвалдските момчета Холандия станала рай, а Михел Холандеца — техен цар. Дълго време търговците на греди за строеж не могли да разберат тайните сделки. Незабелязано от Холандия били пренесени в нашата страна много пари, псувни лоши нрави, пиянство и комар.

Когато тази история се разкрила, Михел Холандеца изчезнал безследно, но той не е мъртъв. От сто години вече духът му се подвизава в гората, говори се, че помогнал на мнозина да станат богати — но за сметка на бедните им души. Повече няма да ви кажа. Но едно е сигурно: че и сега, в такива бурни нощи, той е на елховия хълм, където никой никога не сече, и избира най-хубавите елхи. Моят баща го видял веднъж да кърши като някаква пръчка една елха, дебела четири крачки. Отсечените дървета той подарява на тези, които се отклоняват от доброто и се присъединяват към него; те пренасят заедно среднощ сала във водата и той плава с тях за Холандия. Но ако аз бях господар и цар

на Холандия, бих наредил с картечница да го пометат, защото всички хора, които имат дори само една греда от Михел Холандеца, потъват. Ето защо така често се чува за корабни злополуки; как иначе един здрав, хубав, голям като църква кораб може да потъне. Но всеки път, когато Михел Холандеца отсече в такава бурна нощ една елха от Шварцвалд, друга негова дъска се разцепва в кораба и той потъва с всички хора. Това е преданието за Михел Холандеца и то е вярно. Да, цялото зло в Шварцвалд иде от него! О, той може наистина да прави хората богати — прибави тайнствено старецът, — но аз не искам нищо от него, за нищо на света не бих желал да бъда на мястото на Дебелия Езекил или на Дългия Шлуркер, а и Царя на танца му се предал!

Докато старецът разказвал, бурята позатихнала. Момчетата запалили смутено лампите и си отишли, а мъжете нагласили за Петер Мунк на зиданата печка един чувал сухи листа вместо възглавница и му пожелали лека нощ.

Никога въглищарят Петер Мунк не бил сънувал такива тежки сънища както тази нощ; веднъж му се видяло, че страшният грамаден Михел разтваря прозореца на стаята и подава с дългата си ръка на великан кесия, пълна с жълтици, разтърсва я и те зазвънтят ясно и съблазнително; след това видял любезното малко Стъклено човече да язди на едно грамадно зелено шише из стаята и му се сторило, че чува неговия дрезгав смях също както при елховия хълм и нещо му шепне в лявото ухо:

*„В Холандия има злато.
Ако щете, вземете го,
не струва скъпо то,
злато, злато!“*

А след малко чул в дясното си ухо песента за пазача на съкровищата в зелената елхова гора и един нежен глас зашепнал: „Глунав въглищарю Петер, глупако Петер Мунк, не можеш да намериш рима на «елхи», а си роден в неделя, точно в 12 часа! Римувай, Петер, римувай!“ Той пъшкал насън, въздишал, мъчел се да намери рима, но понеже никога не бил измислял стихове, целият му труд насън бил напразен. Събудил се, щом се зазорило, и се замислил над

необикновения си сън. Седнал на масата, подпрял глава и се замислил за шепота, който още звучал в ухото му.

„Римувай, глупав въглищарю Петер, римувай!“ — говорил си той и чукал с пръст по челото си, но римата не излизала. И както така си седял и гледал тъжно пред себе си и мислел как да римува думата „елхи“, край къщата минали трима момци и единият от тях пеел:

*„От хълма сред елхи
аз гледах, долината,
видях те, мина ти
за сетен път в полята.“*

Като че ли светкавици минали през ухото на Петер и той бързо се втурнал навън, да провери дали наистина е чул добре. Изтичал след тримата, хванал здраво и грубо певеца за ръката и извикал:

— Чакай, приятелю, какво римуваше с „елхи“? Моля те, кажи ми какво пееше на края!

— Какво ти влиза това в работата, хлапако! — отговорил му шварцвалдецът. — Аз мога да пея, каквото си искам, пусни ми веднага ръката, че...

— Не, ще ми кажеш какво пееш! — креснал Петер почти извън себе си и го хванал още по-здраво. Като видели това другите двама, без много да му мислят, нахвърлили се с юмруци върху Петер и здраво го били, докато той изпуснал от болка дрехата на певеца и се сгромолясал изтощен на земята.

— Ето това заслужаваш! — размели се те. — И запомни, лудо момче, да не нападаш никога хора като нас на открит път!

— О, наистина ще запомня — отговорил въглищарят Петер с въздишка. — Но след като ме набихте вече, бъдете така добри и ми кажете ясно какво пееше онзи?

Те почнали наново да му се присмиват и да го подиграват, но певецът му казал песента и те продължили пътя си засмени и с песен.

„Значи «ти» — повторил нещастният набит, като се изправил с голяма мъка. — «Ти» с «елхи»! Сега, Стъклено човече, ще има да си поприказваме с тебе!“

Той влязъл в колибата, взел си шапката и дългата пръчка, сбогувал се с хората в колибата и тръгнал към елховия хълм. Вървял бавно и замислено по пътеката и се мъчел да измисли стихчето. Най-после когато стигнал до местността на елховия хълм и елхите започнали да стават все по-високи и по-гъсти, стихчето с римата внезапно му хрумнало в мисълта и той подскочил високо от радост.

В този миг като изневиделица пред него се явил един грамаден човек в салджийско облекло, с прът в ръка, дълъг колкото цяла мачта.

Петер Мунк едва не паднал, като го видял да крачи бавно до него. Той разбрал — това бил Михел Холандеца и никой друг. Страшният великан все още мълчал и Петер страхливо го поглеждал отвреме-навреме. Този човек бил сигурно цяла глава по-висок от всички други, които бил виждал, лицето му не било нито старо, нито младежко, цялото в бръчки и бразди. Той носел елек от ленено платно и грамадни ботуши върху кожените си панталони, които опирали чак до колената. Петер знаел вече за тях от преданието.

— Петер Мунк, какво търсиш тук, при елховия хълм? — попитал най-после със страшен глас горският цар.

— Добро утро, земляк — отговорил Петер, като се мъчел да скрие страха си, но треперел цял. — Искам да се върна в къщи през елховия хълм.

— Петер Мунк — отговорил великанът и му хвърлил страшен пронизващ поглед, — пътят ти не минава през тази гора.

— Да, не точно оттук — отвърнал Петер, — но днес ще бъде горещо, та си помислих, че оттук ще е по-хладничко.

— Не лъжи, възглицарю Петер! — креснал му Михел Холандеца с гръмовен глас. — Или ще те поваля с пръта! Мислиш ли, че не те видях как се молеше на джуджето? — прибавил той сега по-меко. — Хайде, хайде, глупост беше това. Добре, че не знаеше стихчето! Той е голям скъперник, това малко човече, не дава много и комуто даде, цял живот радост не вижда. Петер, ти си бедняк и от душа те съжалявам. Такъв събуден, хубав момък, от когото навън, в света, може много нещо да излезе, а си принуден да правиш възглица и когато другите сипят жълтици из ръкавите си, ти едва разполагаш с кройцери! Какъв беден живот!

— Истина е това, прав сте, жалък живот е това!

— Хайде от мен да мине! — продължил страшният Михел. — На много добри момчета съм помагал в нужда, ти няма да си първият. Кажи де, колко стотици талери ти трябва засега?

При тези думи той разбъркал парите в грамадния си джоб и те зазвънтели както през нощта, насън. Но от тях сърцето на Петер трепнало страховито и болезнено, ставало му ту студено, ту горещо. Михел Холандеца съвсем не приличал на човек, който би подарил пари, без да иска нещо за тях. Той си спомнил тайнствените думи на стареца за богатите хора и обхванат от необикновен страх и ужас, извикал:

— Много ви благодаря, господине, но с вас не искам да имам вземане-даване. Аз вече ви познавам! — и хукнал, колкото му сили държали.

Но горският дух крачел с грамадни стъпки наравно с него и мърморел глухо и заплашително:

— Петер, ще съжаляваш, писано ти е на челото, в очите ти се чете, няма да ми се изтръгнеш! Не тичай толкоз, чуй само още една тежка дума, тук вече е моята граница.

Като чул това и видял наблизко един малък трап, Петер още повече се затичал, за да премине границата, и то така бързо, че Михел трябвало да ускори хода си и със заплашвания и клетви да го преследва. С един отчаян скок момъкът се намерил отвъд трапа, защото забелязал как Михел вдигнал пръта си и се засилил да го стовари върху него. За щастие Петер успял да мине отвъд и пръчката се пречупила във въздуха като в невидима стена, та само едно парче паднало пред Петер.

Опиянен от сполуката, той го вдигнал победоносно, за да го хвърли към грубия Михел, но в същия миг усетил как парчето от пръта се раздвижило в ръката му и с ужас видял, че държал голяма змия в ръката си. С изваден език тя се надвесила със светещи очи над него, той я пуснал, но тя се увила вече здраво около ръката му, все повече се приближавала до лицето му. Внезапно от въздуха се спуснал един грамаден глухар, грабнал змията за главата с човката си и се издигнал с нея във висините. Михел Холандеца, който наблюдавал всичко от другата страна на трапа, крещял и беснеел от яд, че змията била отвлечена от по-голяма сила.

Изтощен и треперещ, Петер продължил пътя си. Пътеката ставала все по-стръмна, местността по-дива и скоро той стигнал пред една грамадна елха. Както вчера, така и сега той се поклонил на невидимото Стъклоно човече и започнал:

*Пазител на съкровища в гората,
от векове живееш в дървесата,
земята е твоя, где има елхи,
на щастливците само показваш се ти.*

— Не го улучи съвсем точно, но защото си ти, възглицарят Петер Мунк, може и тъй да мине — проговорил един нежен, мил глас до него. Той се огледал и видял седнало под една хубава елха малко старо човече, с черен елек и червени чорапи и с голяма шапка на главата. То имало благородно и любезно личице, а брадичката му била нежна, като направена от паяжина. То пушело със синя стъклена лула и изглеждало съвсем чудновато, а когато Петер се приближил по-близо, видял учуден, че облеклото, обувките и шапката на малкото човече били също от

стъкло, но гъвкаво, като че ли било още топло и се огъвало като платно при всяко движение на човечето.

— Аха, срещна те онзи негодник Михел Холандеца — казало джуджето, като се покашляло някак особено след всяка дума. — Той искаше съвсем да те изплаши, но аз му отнех омагьосаната тояга и той няма никога вече да я види.

— Да, господин пазителю на съкровищата — отговорил Петер с дълбок поклон, — много страшно беше! Сигурно вие бяхте глухарят, който уби змията; затова от сърце ви благодаря. Но аз идвам за съвет при вас. Не ми върви, много съм загрижен! Като въглищар не мога много да напредна; аз съм още толкова млад и все си мисля, че може би ще мога да стана нещо повече. Но като гледам другите колко много са постигнали, и то за кратко време! Ето например този Езекил и Царя на танца, те са гъбави с пари.

— Петер — казало джуджето съвсем изтежко, като изпушало нависоко пушека от лулата си, — Петер, не ми говори за тези хора! Какво ще спечелят те от това, че няколко години ще имат вид на щастливци, а после ще бъдат толкова по-нещастни? Ти не трябва да гледаш с неуважение на занаята си! И дядо ти, и баща ти бяха почтени хора. Те имаха същия занаят, Петер Мунк, искам да вярвам, че не безделието те води при мен! — От тези тежки думи на човечето Петер се стреснал и изчервил.

— Не — казал той, — зная много добре, че безделието е начало на всички пороци, но вие не трябва да ми се сърдите, че някой друг занаят ми харесва повече от моя. И така си е, да си въглищар е нищо, а салджиите, стъklarите, часовникарите и всички други са много по-почитани!

— Високомерието води често към падение — отговорил малкият господар на елховата гора малко по-любезно. — Чудни същества сте вие хората! Рядко някой е напълно доволен от занаята, с който е отраснал и е бил възпитан: ако беше стъklar, щеше да желаеш да си търговец на дървета, ако си търговец на дървета, то би желал да имаш службата на лесничея или къщата на кмета. Но нека бъде тъй, Петер! Ако ми обещаеш, че ще работиш добре, ще ти помогна да стане нещо повече от теб. Аз изпълнявам по три желания на всеки щастливец, роден в неделен ден, и който се потруди да ме намери. Първите две желания са по негов избор, а на третото мога да откажа, ако е

неразумно. Така, пожелай си сега нещо. Но, Петер, нещо добро и полезно!

— Е, вие сте наистина великолепно, Стъклено човече, и с право ви наричат пазител на съкровища, защото съкровищата са във ваши ръце. Е, значи мога да си пожелаю това, за което копнее сърцето ми. Така, първо, искам да танцувам по-добре от Царя на танца и винаги да имам в джоба си толкова пари, колкото Дебелия Езекил.

— Ах ти, безумецо! — отговорило малкото човече ядосано. — Какво е това нищожно желание — добре да танцуваш и да имаш пари за игра на комар! Не се ли срамуваш, глупаво момче, че само не знаеш къде ти е щастието? Каква полза за теб и твоята бедна майка, че си щял добре да танцуваш? Каква полза от парите ти, които според собственото ти желание са само за кръчмата и както парите на Царя на танца си остават там и ти цялата седмица няма да имаш нищо и ще гладуваш както преди? Давам ти да си пожелаеш още нещо, но внимавай да е нещо по-разумно!

Петер се почесал зад ухото и след малко колебание казал:

— Тогава искам да имам най-хубавата и най-богатата стъкларска работилница в целия Шварцвалд с всички пособия и пари, за да мога да я управлявам.

— Друго нищо ли — попитало загрижено малкото човече, — Петер, нищо друго ли?

— Е, можете да прибавите един кон и една кола.

— О, колко си глупав, възглицарю Петер! — извикало човечето и от яд захвърлило стъклената си лула в една дебела елха и тя се разпръснала на хиляди парчета. — Конне? Кола? Ум, момко, ум. Здрав човешки ум и разум трябваше да си пожелаеш, а не коне и кола! Но хайде не се натъжавай толкова много, ще гледам и така да се подредиш добре! Защото второто ти желание не беше съвсем глупаво. Една добра стъкларска работилница ще изхрани и работника, и майстора си, но към нея трябваше да поискаш ум и разум. Кола и коне сам щеше да си набавиш!

— Но, господин пазителю на съкровища — рекъл Петер, — нали ми остава още едно желание? Значи мога да си пожелаю и разум, щом като мислите, че толкова много ми е нужен!

— Това не може. Ти сигурно ще изпаднеш някога в затруднено положение и много ще се радваш, като имаш още едно желание на

разположение. А сега върви у дома си. Ето ти — рекъл малкият елхов дух, като извадил от джоба си една малка кесия — две хиляди флорина и да не ми дойдеш пак за пари, че ще те обеса на най-високата елха! Така съм постъпвал винаги, откак живея в гората. И така, преди три дни умря старият Винкфриц, на когото беше голямата стъкларска работилница в долната гора. Иди утре сутринта и направи добър пазарлък. Дръж се добре, бъди трудолюбив, а аз понякога ще те посещавам, за да те съветвам, защото ти не си пожела разум. Но едно нещо искам да ти кажа и запомни го добре! Първото ти желание беше лошо. Пази се от постоянните посетители на кръчмите, Петер! Никой от тях не е прокопсал досега! — Докато говорело това, човечето извадило нова лула от най-хубавото кехлибарено стъкло, напълнило я със сушени елхови шишарки и я сложило в малката си беззъба уста. После взело едно грамадно увеличително стъкло, поотместило се на слънце и запалило лулата си. След това подало любезно ръка на Петер, дало му още няколко добри съвети, запушило и задимило все по-бързо и най-после съвсем изчезнало в облака от дим, който миришел на чист холандски тютюн и леко се издигнал нагоре към върховете на елхите.

Като се върнал в къщи, Петер заварил майка си дълбоко загрижена за него. Наивната женица си помислила, че синът ѝ е взет войник. А той радостен и с много добро настроение ѝ разказал как срещнал един добър приятел в гората, който му дал пари назаем, за да започне друг занаят, по-добър от въглищарството. Въпреки че живеела вече тридесет години във въглищарска колиба и била свикнала да гледа почернели от сажди хора, както воденичарката е свикнала с побелялото от брашно лице на мъжа си, майка му била достатъчно суетна, за да презре предишното си положение, още щом като синът ѝ ѝ казал, че ги очаква по-добро бъдеще, и рекла:

— Да, като майка на човек, който притежава стъкларница, аз ще съм нещо повече от съседките Грете и Бете и занапред ще сядам в църквата отпред, където сядат почтените хора.

Синът ѝ сключил пазарлъка с наследниците на стъкларницата много бързо. Той задържал заварените работници в работилницата да работят денем и нощем. Отначало новият занаят му харесал много. Той обичал да отива в стъкларницата с бавни важни крачки и с ръце в джоба, надниквал тук, надниквал там, казвал това-онова и често работниците дълго се смеели на думите му. А най-голямо удоволствие

му правело да гледа как се духа стъклото и често почвал да работи, като формувал от още меката маса най-чудновати фигури. Но работата скоро му омръзнала. Той започнал да идва само по един час на ден, после през ден, най-после веднъж в неделата, а калфите му правели, каквото си искат. Причината за всичко това била кръчмата. В неделя, след като се върнал от елховия хълм, Петер Мунк отишъл в кръчмата и там видял Царя на танца да скача и танцува, а Дебелия Езекил бил седнал вече пред шишето и хвърлял зарове на кронталери. Петер бръкнал нетърпеливо в джоба си, за да види дали Стъкленото човече удържало думата си, и — какво чудо — джобовите му били пълни със злато и сребро. Краката му потрепвали, като че ли искали да скачат и танцуват. След първия танц той се наредил с една от танцуващите моми до Царя на танца и ако Царя на танца скача три стъпала нависоко, Петер скачал четири и щом направел първите сръчни и изящни стъпки, Петер извивал и кръстосвал така краката си, че от възхищение зрителите губели ума и дума и непрекъснато се чудели. А когато хората на тържеството разбрали, че Петер е купил стъklarската работилница и виждали как той хвърлял беџнери на музикантите, когато минавал в танца покрай тях, учудването им нямало граници.

Едни мислели, че е намерил съкровище в гората, други предполагали, че е получил някакво наследство, но всички го смятали за важен и го почитали заради многото пари. За една вечер той проиграл двадесет и повече флорина; въпреки това в джоба му дрънкали като че ли сто талера.

Като забелязал, че хората започнали да го почитат, Петер не можел да се въздържа от радост и гордост. Той хвърлял парите с пълни шепи и ги раздавал щедро на бедните. Та нали сам знаел как някога нуждата притискала и него! Изкуството на Царя на танца било надминато от свръхестественото изкуство на новия танцьор и Петер получил званието „Кайзер на танца“. В неделен ден и най-смелите комарджии не смеели да залагат колкото него, но и не губели като него. И колкото повече губел, толкова повече печелел. Всичко ставало точно така, както пожелал от Стъкленото човече. Той искал да има винаги толкова пари в джоба си, колкото Дебелия Езекил и затова губел винаги в негова полза. И да загубел наведнъж двадесет, тридесет талера, щом Езекил ги приберял, толкова пари имало вече и в джоба на Петер. Но полека-лека той все повече затъвал в гуляи и комар, повече и от най-

падналите хора в Шварцвалд, и все по-често започнали да го наричат Петер комарджията вместо Кайзер на танца, защото той започнал да играе на комар почти всеки ден.

Така стъklarницата започнала все повече да запада. И за това била виновна само неразумността на Петер. Той нареждал да се произвежда колкото може повече стъкло, но не купил заедно със стъklarницата тайната къде най-добре да продава стъклото. Накрая той вече не знаел какво да прави с толкова много стъкло и го продавал на безценица на пътуващи търговци, за да може да плати на работниците си.

Една вечер Петер се връщал от кръчмата и въпреки многото вино, което изпил, за да се развесели, загрижено мислел за пропадането на имането си. Внезапно той почувствувал, че някой върви до него, обърнал се и видял Стъкленото човече. Хванало го яд и злоба, нацупил се. Убеден бил, че Стъкленото човече е виновно за цялото му нещастие.

— Какво да правя сега с кон и кола? — викнал той. — Каква полза от стъklarницата и всичкото ми стъкло? Дори като обикновен въглищар бях по-щастлив и нямах грижи. Сега чакам всеки миг да дойде областният да оцени и продаде имота заради дълговете ми.

— Тъй ли? — запитало Стъкленото човече. — Тъй ли? Значи аз съм виновен за твоето нещастие? Такава ли е благодарността ти за моята добрина? Кой те накара да изказваш такива глупави желания? Господар на стъklarница искаш да станеш, а не знаеш къде да продаваш стъклото! Не ти ли казах да внимаваш, когато избираш желанията си? Разум, Петер, разум ти липсва!

— Как? Ум и разум! — викнал Петер. — Аз съм такъв умен момък, какъвто рядко се среща, и ще ти покажа това, Стъклено човече! — При тези думи той хванал грубо човечето за яката и закрещял:

— Хванах ли те, пазителю на съкровищата в зелената гора? Сега искам да изкажа третото си желание и ти трябва да ми го изпълниш! Искам двадесет хиляди талера веднага на място и една къща и... Олеле! — изохкал той и тръскал ръката си. Стъкленото човече се превърнало в горящо стъкло и горяло в ръката му като пламтящ огън. А от човечето — нито следа. Много дни наред отеклата ръка му напомняла за лудостта и неблагодарността му. После той приспивал съвестта си и си казвал:

— Ех, ако продадат стъklarницата ми и всичко друго, то все пак ми остава Дебелия Езекил. Докато той има в неделен ден пари, и аз ще имам.

Да, Петер, ами ако и той остане без пари? И тъй станало един ден.

Една неделя той пристигнал с кола в кръчмата, а хората подавали глави от прозорците и един казал:

— Вижте го, комарджията Петер иде! — Друг добавил: — Да, Кайзера на танца, богатият стъklar! — А трети поклатил глава и рекъл: — С богатството му нещо не е в ред, носят се различни слухове за дълговете му, а един казал в града, че областният скоро ще му наложи запор.

Богатият Петер поздравил посетителите на кръчмата, които били на прозореца, слязъл важно като някой благородник от колата и рекъл:

— Добър вечер, кръчмарю на „Слънцето“. Дойде ли вече Дебелия Езекил?

Един дебел глас се обадил:

— Хайде, Петер, влизай, мястото ти е запазено. Всички сме тук и играем.

Петер Мунк влязъл в кръчмата, попил джобовите си и установил, че Езекил бил добре натъпкан с пари, защото и неговите джобове били пълни догоре.

Той седнал на масата до другите и започнал да хвърля заровете, печелил и губил и така играли, докато се свечери. Честните хора се разотишли по домовете си, а те останали да играят на лампа, докато двама играчи подканили:

— Сега стига вече, да си вървим при жените и децата!

Но комарджията Петер придумал Дебелия Езекил да остане. Отначало той не се съгласил, но най-после казал:

— Добре, сега ще преброя парите си и да почнем да хвърляме заровете, но по на пет флорина, на по-малко играят децата.

Той извадил кесията си и преброил сто флорина. Така Петер разбрал колко са неговите пари, без да има нужда да ги брои. Но докато преди Езекил печелел, сега той започнал да губи все повече и страшно ругаел. Хвърлял ли той добър зар, щастието се усмихвало и на Петер. Неговият зар бил винаги с две точки повече, Езекил сложил последните си пет флорина на масата и рекъл:

— Още веднъж, и ако пак загубя, пак няма да престана. Ти, Петер, ще ми заемеш от твоята печалба, честният човек помага на другия.

— Толкова, колкото искаш, дори и сто флорина — заявил Кайзера на танца, зарадван от голямата печалба. А Дебелия Езекил разбъркал зарчетата и хвърлил петнадесет.

— Чудесно! — възкликнал той. — Ха сега да видим!

Но Петер хвърлил осемнадесет, а един дрезгав глас се обади зад него:

— И така, това беше последният.

Той се обърнал и видял зад себе си Михел Холандеца, грамаден, какъвто си бил. Уплашен, Петер изпуснал парите, които искал да прибере. Но Дебелия Езекил не виждал горския великан и поискал Петер да му вземе десет флорина за играта. Петер бръкнал като насън в джоба си, но там нямало пари. Той претърсил всички джобове, но нищо не намерил, обърнал палтото си наопаки, но нито бецнер не паднал от него и едва сега му дошло на ум първото му желание — винаги да има толкова пари, колкото има Езекил. Всичко било изчезнало като дим.

Кръчмарят и Езекил гледали учудени как той търси парите си и не ги намира. Те не искали да му повярват, че вече няма пари, но след като сами претърсили джобовете му, хванало ги яд и започнали да кълнат, че Петер комарджията е магьосник и е изпратил своите и спечелените пари у дома си. Петер енергично се защитавал, но всичко говорело против него. Езекил се заканил, че ще разкаже тази история на всички хора от Шварцвалд, а кръчмарят допълнил, че ще отиде рано сутринта в града и ще обяви Петер Мунк за магьосник и сам ще гледа как ще го изгорят. После той се спуснал към него, разкъсал елека му и го изблъскал из вратата.

Нито една звезда не светела на небето, когато Петер закрачил тъжен към дома си. Но той успял да забележи как един тъмен образ крачел до него и най-после му заговорил.

— С теб се свърши, Петер Мунк. Край на щастието ти! Още тогава, когато бягаше от мене, щях да ти го кажа, но ти се затече при онова глупаво Стъклено човече. Сега виждаш какво излезе, като отхвърли съвета ми. Но опитай пък с мене. Съжалявам за нещастията ти. Никой досега не се е разкайвал, когато се е обръщал към мен, и ако не те мързи, можеш утре през целия ден да ме намериш на елховия хълм. Извикай ме само и аз ще дойда.

Петер знаел много добре кой говорел така, обхванало го ужас. Той нищо не отговорил и бързо изтичал към дома си.

[1] Стара немска монета. — Б.пр. ↑

[2] По-рано са теглили жребие кой да служи войник. — Б.пр. ↑

[3] По онова време специални агенти закупували хора за наемни войници. ↑

ВТОРА ЧАСТ

Когато в понеделник сутринта Петер отишъл в своята стъklarска работилница, там той сварил освен работниците и други хора, които човек не обича да вижда — областния управител и трима съдебни служители. Областният управител поздравил Петер с „добро утро“, попитал го как е спал, а след това извадил един дълъг списък, на който били написани имената на Петеровите заемодатели.

— Можете ли да платите или не? — попитал областният управител със строг поглед. — И само по-бързо, защото нямам много време за губене, пък и за три часа мога да ви тикна в затвора.

Обезнадежден Петер признал, че няма вече никакви пари и предоставил на областния управител да оцени къщата и двора, работилницата и обора, колата и конете. И докато съдебните служители и управителят обикаляли наоколо, преглеждали и оценявали, той си мислел: „До гъстата елхова гора не е далеко. Щом като Малкия не ми помогна, тогава ще опитам с Големия.“ Той затичал презглава към боровия рид, като че ли съдебните служители бягали по петите му. Сторило му се, че когато префучал през мястото, където говорил за пръв път със Стъкленото човече, някаква невидима ръка го задържала, обаче той се отскубнал и продължил да тича нататък, към границата, която добре запомнил от по-рано, и едва извикал с последни сили: „Михел Холандецо! Господин Михел Холандецо!“, когато великанът-салджия застанал пред него с дългия прът в ръка.

— Идеш ли? — казал той, смеейки се. — Искаш да ти одерат кожата и да я продадат на лихварите, а? Но нищо, успокой се: цялото ти нещастие идва, както ти казах, от малкото Стъклено човече, от тоя отцепник и лицемерен благодетел. Когато подаряваш нещо, подари го както трябва, а не като тоя скъперник! Но ела — продължил той и се обърнал към гората, — ела да влезем в къщи, там да видим дали ще се спазарим.

„Да се спазарим? — помислил си Петер. — Какво ли пък може да поиска от мен, какво мога аз да му дам на него? Дали ще трябва да му слугувам или какво иска?“

Минали първо по пътеката на едно горско възвишение, застанали внезапно пред някаква тъмна, дълбока, отвесна пропаст. Михел Холандеца скочил леко от канарата, като че ли скачал от някаква полегата мраморна стълба, и Петер едва не припаднал от страх, защото когато Холандеца стигнал долу, той станал изведнъж голям колкото църковната камбанария и му подал ръка, дълга колкото цяло кросно, а дланта му била широка колкото една кръчмарска маса. Гласът, с който му извикал, бил дълбок като звъна на мъртвешка камбана:

— Седни на дланта ми и се дръж за пръстите ми, така няма да паднеш!

Петер изпълнил треперещ заповедта му. Седнал върху дланта и се хванал за грамадния палец.

Слизали все по-дълбоко и Петер се учудил, че колкото по-дълбоко слизат, толкова дневната светлина се увеличава, та очите му се заслепили и не можел да вижда. Докато слизали надолу, Михел Холандеца ставал все по-малък и вече стоял в предишния си ръст пред една къща, в каквито живеят богатите селяни на Шварцвалд. Стаята, в която Холандеца въвел Петер, се отличавала от стаите на другите хора по това, че изглеждала съвсем усамотена.

И дървеният стенен часовник, и грамадната зидана печка, и широките пейки, и приборите върху лавиците били като във всяка друга къща. Михел му посочил място на голямата маса, излязъл и скоро се върнал с кана вино и чаши. Той налял вино и се разприказвали. Холандеца разказвал увлекателно за радостите на света, за чужди земи, за хубави градове и реки, та накрая и на Петер му се приискало много да види всички тези красоти и го признал открито на Холандеца.

— Докато в тебе има достатъчно смелост и сила да предприемеш нещо, в същото време само няколко удара на глупавото ти сърце могат да те накарат да се разтрепериш. И после — нараненото честолюбие, нещастиято, за какво му трябва на умния човек да те тормози за всичко това? Засегна ли се силно, когато напоследък един те нарече лъжец и лош човек? Присви ли те стомахът, когато областният управител дойде да те изхвърли от къщата ти? Какво, кажи, какво те болеше?

— Сърцето — отвърнал Петер и притиснал ръка върху туптящата си гръд, защото му се струвало, че сърцето му страховито се въртяло насам и натам.

— Ти пропиля — не ми се сърди, че ти го казвам — много стотици гулдени по лоши просяци и друга такава паплач. Какво ти помогна всичко това? Те ти пожелаха за това добро здраве и дълъг живот. Е, стана ли от благословията им по-здрав? За половината от пропилените пари ти можеше спокойно да поддържаш един лекар, който да се грижи постоянно за тебе. Благословии, да, хубава благословия, когато искат да ти наложат заповест и да те пратят в затвора! И какво те караше да бъркаш винаги в джоба си, когато видеше някой просяк да подава парцаливата си шапка? Сърцето и пак сърцето — нито очите, нито устата, нито ръцете, нито краката, а само сърцето ти. Ти вземаше всичко, както се казва, твърде присърце.

— Но какво да направя, да не бъда такъв? Мъча се с всички сили да потискам чувствата си и въпреки всичко сърцето ми бие и ме боли.

— Ти, нещастнико — рекъл великанът през смях, — разбира се, нищо не можеш да направиш! Но дай ми това глупаво пулсиращо нещо и ще видиш колко добре ще ти стане тогава!

— Да ви дам сърцето си? — извикал Петер ужасен. — Но тогава трябва да умра на място? Никога!

— Е да, ако трябваше някой от вашите господа хирурзи да ти извади сърцето от тялото, тогава щеше наистина да умреш. С мене работата е друга — ела вътре и се убеди сам!

При тези думи той станал, отворил една врата и въвел Петер в съседната стая. Сърцето на момъка болезнено се свило, когато прекрачил прага, обаче той не го усетил, защото онова, което видял, било странно и изненадващо. Върху много дървени лавици били поставени стъкленици, пълни с някаква прозрачна течност, и във всяка от тях лежало по едно сърце. На чашите били залепени надписи с имена, които Петер прочел с любопитство. Тук било сърцето на областния управител от Ф., сърцето на Дебелия Езекил, сърцето на Царя на танца, сърцето на главния лесничей; тук били сърцата на шестима лихвари, на осем офицери, на трима посредници, накъсо — това било цяла сбирка от сърцата на най-почитаните хора в околността на двадесет часа разстояние.

— Погледни! — казал Михел Холандеца. — Всички тези хора са отхвърлили от себе си безпокойствието и грижите на живота. Никое от тези сърца вече не тупти страховито и загрижено и по-раншните им

притежатели са много доволни от това, че са се отървали от такива неспокойни гости.

— Но какво имат те сега на мястото на сърцето си? — попитал Петер, замаян от всичко видено.

— Ето това — отвърнал Холандеца и извадил от едно чекмедже едно каменно сърце.

— Това? — извикал Петер и тръпки на ужас полазили по цялото му тяло. — Сърце от мрамор? Но как, Михел Холандецо, то трябва да държи твърде студено в гърдите?

— Разбира се, но твърде приятно студено. Защо трябва сърцето да бъде топло? През зимата топлината съвсем не ти е нужна — една вишновка ще ти подействува много по-добре, отколкото едно топло сърце, а през лятото, когато е така знойно и горещо, нямаш представа колко приятно разхлажда едно такова сърце. И както ти казах, с такова сърце няма да изпитваш нито страх, нито уплаха, нито глупаво съчувствие, нито каквито и да било угризения.

— И това ли е всичко, което можете да ми дадете? — попитал Петер недоволен. — Аз се надявах, че ще ми дадете пари, а вие ми предлагате камък!

— Е, надявам се, че като начало сто хиляди гулдена са ти достатъчни. Ако ги употребиш разумно, можеш скоро да станеш богаташ.

— Сто хиляди? — възкликнал бедният въглищар. — Е, хайде де, сърце, стига си било така лудо в гърдите ми, аз скоро ще се отърва завинаги от тебе. Добре, Михел, дайте ми камъка и парите, а тоя размирник вземете от къщичката му.

— Аз знаех, че ти си добър момък — отвърнал Холандеца, любезно усмихнат. — Ела да пийнем още по една и после ще ти дам парите.

И те отново седнали в стаята пред пълните с вино чаши и пили дотогава, докато Петер се унесъл в дълбок сън.

Петер Мунк се събудил при веселото полюшване на пощенската кола. И... я гледай, той пътувал с хубава кола по някакъв широк път и когато се навел навън от колата, видял в синята далечина зад себе си Шварцвалд. Отначало не му се искало да повярва, че той именно седи в

колата. Защото и дрехите му съвсем не били същите, каквито носел вчера, обаче той си спомнил всичко така ясно, че най-после се отказал да си припомня и извикал:

— Ясно е, възглицарят Петер Мунк съм аз и никой друг.

Той се зачудил, че не почувствувал никакво съжаление, когато сега за пръв път излизал от своята тиха родина, от горите, където живял цял живот. Дори когато помислил за своята майка, която оставял съвсем безпомощна и без никакви средства, той не можал да пророни нито сълза, нито въздишка. Всичко му било толкова безразлично!...

— Е да — рекъл си той, — сълзи и въздишки, тъга по родината и жалост, всичко това идва от сърцето, а благодарение на Михел Холандеца моето сърце е студено и е от камък.

Той сложил, ръка на гърдите си — там било съвсем спокойно, нищо не потрепвало.

— Ако е удържал думата си и за стоте хиляди гулдена както за сърцето, тогава всичко е наред — рекъл той и започнал да разглежда колата си. В нея имало всякакво облекло, каквото си поискал, но пари не можал да намери. Най-после се натъкнал на една кесия, в която имало много хиляди златни талери и полици за търговските къщи във всички големи градове. „Всичко се нареди така, както исках“ — помислил той, наместил се удобно в ъгъла на колата и тръгнал из широкия свят. Пътувал две години по света, поглеждал от колата наляво и надясно по високите къщи, а когато спирал някъде, не поглеждал нищо друго освен фирмата на кръчмата, в която щял да отседне. След това скитал из града и искал да му показват най-хубавите забележителности. Но нищо не можало да го зарадва, никаква картина, никаква къща, никаква музика, никакъв танц. Каменното му сърце не се трогвало от нищо, всичко хубаво било чуждо за очите и ушите му. Нищо не му останало освен удоволствието да яде, пие и спи и той живеел така, пътувайки безцелно по света, хранил се, за да живее, и спял от скука. Понякога си спомнял, че щял да бъде много по-весел и щастлив, ако пак станел беден и почне да работи, за да изкарва прехраната си. Тогава всеки хубав изглед в долината, всяка музика и песен ще го радват, с часове ще се радва на обикновената гозба, която майка му ще му донесе на възглицарницата. Когато мислел така за миналото, струвало му се твърде чудно, че сега не можел дори да се засмее, а по-рано така много се смеел и на най-малката шега. Когато

другите се смеели, той изкривявал от учтивост устни, но сърцето му не се смеело. Тогава чувствувал, че е прекалено много спокоен, обаче доволен все пак не можел да се почувствува. Не тъга по родината и мъка, а пустота, пресищане от живота и безрадостният живот го накарали да се върне най-после в родината.

Когато тръгнал от Щрасбург и съзрял гъстите гори на своята родина, когато за пръв път отново видял едрите шварцвалдци, любезните им и честни лица, когато ухото му доловило силно, дълбоко затрогващите родни звуци, той почувствувал всичко това в сърцето си, защото кръвта му се разбушувала, и помислил, че трябва да се радва и да плаче едновременно. Но как можел да бъде толкова глупав! Та нали сърцето му било от камък! А камъните са мъртви и не могат да се радват и да плачат...

Той отишъл най-напред при Михел Холандеца, който го посрещнал любезно като преди.

— Михел — казал му той, — пътувах наистина много, видях всичко, но всичко е празна работа и аз през цялото време се отегчавах. Изобщо вашето каменно сърце, което нося в гърдите си, ме предпазва от много неща. Не се ядосвам никога, никога не се натъжавам, но и никога не се радвам и чувствавам като че ли животът ми е празен. Не можете ли да направите каменното сърце малко по-подвижно? Или дайте ми по-добре моето старо сърце. В продължение на двадесет и пет години съм свикнал с него и макар понякога да ми е създавало неприятности, все пак с него се чувствавах по-добре и ми беше по-весело.

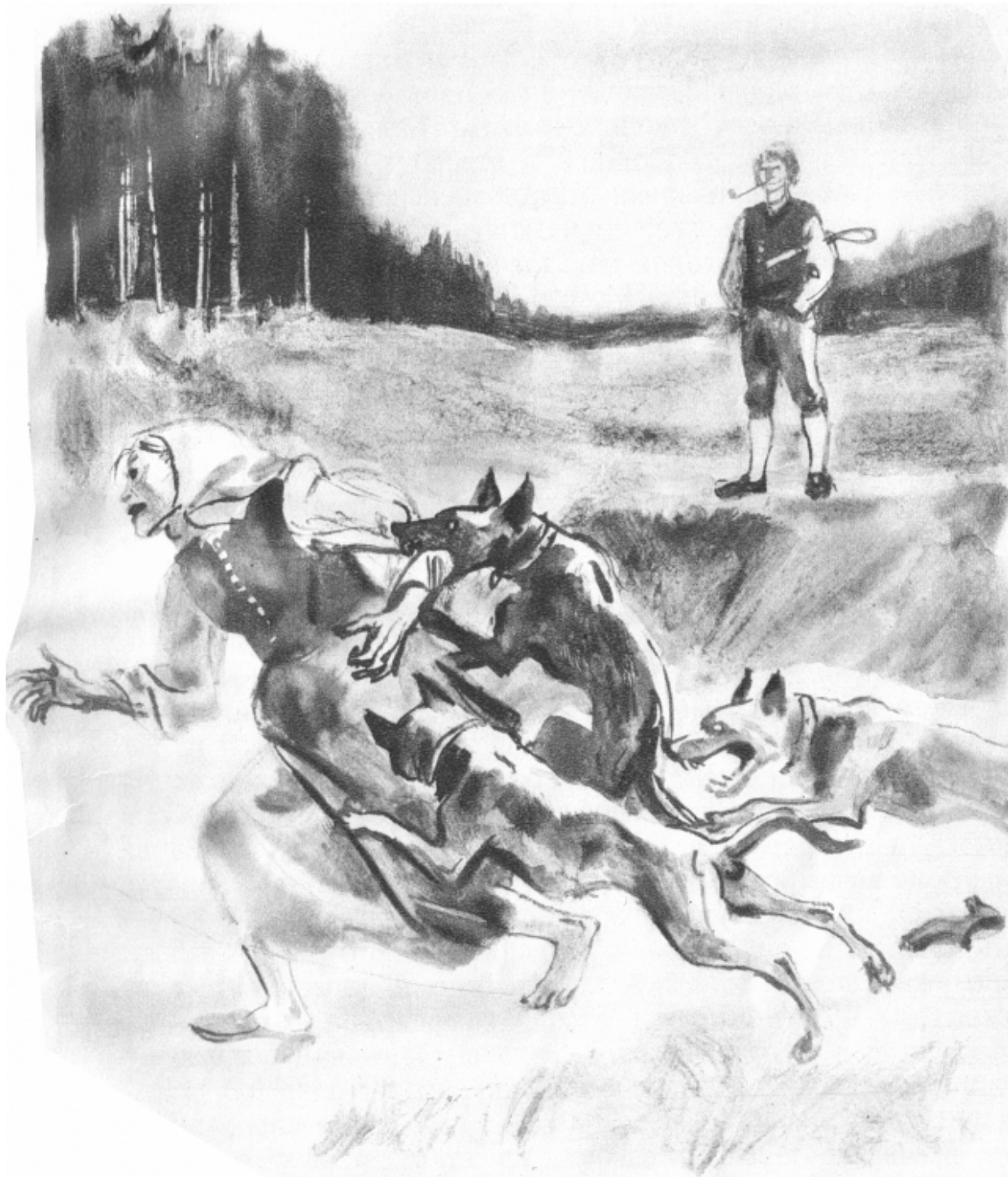
Горският дух се засмял свирепо и злобно.

— Когато умреш, Петер Мунк — отговорил той, — тогава ще ти го върна. Тогава ще получиш отново мекото си чувствително сърце и ще можеш да почувствуваш какво те чака — радост или мъка. Но докато си жив, то никога вече не може да бъде твое! Но, Петер, ти пътува много, но така, както живееше, нямаше никаква полза. Установи се сега тук някъде в гората, построй си къща, ожени се, оползотвори състоянието си, защото досега само работа ти липсваше. Ти се отегчаваше, защото бездействуваеше, а сега всичко приписваш на нещастното си сърце.

Петер, като разбрал, че за бездействието Михел имал право, си поставил за цел да увеличава непрекъснато богатството си. Михел му

подарил още веднъж сто хиляди гулдена и го изпратил като добър приятел.

Скоро след това из Шварцвалд се разнесла мълвата, че възглицарят Петер Мунк или както го наричаха още, Петер — Кайзера на танца, се върнал, и то много по-богат от по-рано. И този път се случило както всякога, когато бил бедняк, никой не го приемал в къщата си, а когато сега излязъл за пръв път една неделя следобед, всички му стискали ръка, хвалели коня му, разпитвали го добре ли е пътувал и когато започнал да играе наново с Дебелия Езекил на талери, всички го уважавали както по-рано. Сега вече той не се занимавал със стъklarство, а с търговия на дърва, но само привидно. Главното му занятие било да търгува с жито и пари. Малко по малко половината Шварцвалд му задлъжнял, но той продължавал да дава пари назаем само срещу десет процента лихва или пък продавал на бедните, които не могли веднага да платят, жито на тройна цена. Тясно приятелство го свързвало сега с областния управител и ако някой не можел да заплати дълга си на господин Петер Мунк, областният управител отивал на мястото със своите съдебни служители, оценявал къщата и двора, продавал ги набързо и изпъждал бащата, майката и децата в гората. Първоначално това причинявало известно неудоволствие на богатия Петер, защото прокудените бедняци се натрупвали пред вратата му, мъжете се молели за снизхождение, жените се мъчели да омекотят каменното му сърце, а децата скимтели за парченце хляб. Но когато богаташът си набавил няколко лоши кучета, котешката музика, както той се изразявал, скоро престанала. Той подсвирквал и насъсквал кучетата, а просяците се разбягвали с писъци.

Най-много неприятности му създавала „старицата“. „Старицата“ — това била самата госпожа Мунк, майката на Петер. Тя изпаднала в голяма нужда и немотия, след като продали къщата и двора ѝ, а когато синът ѝ се завърнал богат, той съвсем и не се сетил за нея. И ето тя идвала от време-навреме пред къщата му — стара, слаба, изнемощяла,

подпирайки се на тояга. Вътре не смеела да влезе, защото той я изпъдил веднъж; но на нея ѝ било мъчно, че трябва да живее от подаянията на добри хора, когато собственият ѝ син можел да ѝ осигури безгрижна старост. Обаче студеното сърце никога не се трогвало от вида на бледите, добре познати черти, от молещите очи, от изсъхналата протегнатата ръка, от изнемощялата фигура. Навъсен, той изваждал по шест бецнера, когато тя почуквала плахо събота вечер на вратата, увивал ги в книги и ги изпращал по някой слуга. Той долавял нейния треперещ глас, когато благодаряла и му пожелавала щастие на земята, чувал я да се промъква, кашляйки, покрай вратата, но той вече не мислел за това, а само за едно — че е дал пак напразно шест бецнера.

Най-после Петер решил да се ожени. Той знаел, че в целия Шварцвалд всеки баща на драго сърце ще му даде дъщеря си. Обаче и тук той трудно можел да направи избора си, защото искал и при този избор да проличат щастieto и умът му. Затова той обикалял целия Шварцвалд, гледал тук, гледал там и никоя от хубавите шварцвалдски моми не му се струвала достатъчно хубава. Най-после, след като търсил напразно по всички танцови увеселения, той чул един ден, че най-хубавата и най-добродетелната мома в целия Шварцвалд била дъщерята на бедния дървар. Тя живеела тихо и самотно, грижела се сръчно и усърдно за бащиното домакинство и никога не ходела на танц, дори и на богоявление, и на събор. Когато Петер чул за това чудо на Шварцвалд, той решил да се ожени за нея и се упътил на кон към бедната къща, която му показали. Бащата на хубавата Лизбет посрещнал почитания господин зачуден и с изненада, още повече, когато научил, че това е богатият господин Петер и че той иска да стане негов зет. Дърварят не се колебал дълго, защото смятал, че всичките му грижи и беднотия ще се свършат и се съгласил, без да пита хубавата Лизбет. Доброто момиче било толкова послушно, че без да противоречи, станало съпруга на Петер Мунк.

Обаче от тая женитба на бедните не станало по-добре, както те си мечтаели. Момичето смятало, че познава добре домакинската работа, но се оказало, че с нищо не може да угоди на Петер. Лизбет съжалявала много бедните хора и понеже мъжът ѝ бил много богат, смятала, че не греши, ако даде на някоя бедна просякиня една стотинка или чашка ракия на някой старец. Но когато един ден Петер забелязал това, той я изгледал сърдито и ѝ креснал ядосано:

— Как смееш да разпиляваш богатството ми по разни просяци и скитници? Донесла ли си нещо в къщата ми, та да раздаваш? Ако се изгори просяшката тояга на баща ти — която представлява цялото му богатство, — не може да се стопли даже една супа, а ти прахосваш парите като някоя болярка. Посмей още веднъж, и ще почувствуващ плесницата ми.

Затворена в стаята си, хубавата Лизбет оплаквала лошия нрав на мъжа си и предпочитала отново да бъде в бедната къщичка на баща си, отколкото да живее при богатия, но стиснат, безсърдечен Петер. О, ако тя знаела, че той има сърце от мрамор и че не можел да обича нито нея, нито който и да е друг човек, тогава съвсем нямала да се чуди! Но щом като застанел пред къщата ѝ някой просяк, минел край нея и протягал шапка за милостиня, тя затваряла очи, за да не вижда сиромашията му, и стискала силно ръката си, за да не бръкне несъзнателно в джоба си и да извади някоя пара. Така из цялата гора се разчуло, че хубавата Лизбет е още по-голяма скъперница от Петер Мунк.

Един ден Лизбет седяла пак пред къщата, предяла и си тананикала някаква песничка, доволна, че времето било хубаво и господин Петер бил извън града. И ето по пътя се задал един старец. Той носел на гръб голям тежък чувал и тя отдалече го чула как пъшка. Лизбет го гледала съчувствено и мислела, че не трябва да се товари толкова много стар човек.

В това време човекът се приближил с мъка и когато вече стоял до Лизбет, едва не паднал под тежкия товар.

— Ах, смилете се, добра госпожо, и ми дайте само малко вода — казал той. — Не мога да продължа повече пътя си, умирам от жажда.

— На вашите години вие не бива да носите толкова тежък товар — казала добрата Лизбет.

— Да, ако бедността не ме принуждаваше да поддържам живота си като носач — отговорил той. — Ах, богатата жена като вас не знае колко е тежко да си беден и колко е хубаво да изпиеш една студена глътка при тая жега.

Когато чула това, тя изтичала в къщи, взела една кана от лавицата и я напълнила с вода, но като се връщала и видяла нещастния човек да седи така изтощен на чувала, дожаляло ѝ много за него, сетила се, че мъжа ѝ го няма в къщи, оставила каната с вода настрана, взела една

чаша и я напълнила с вино, сложила върху нея едно дебело парче хляб и ги занесла на стареца.

— Ето, една глътка вино ще ви помогне повече от водата, защото вие сте много стар — казала тя. — Но не пийте много бързо, изяжте и хляба.

Старецът я погледнал учудено, старите му очи се напълнили със сълзи, отпил от чашата и казал:

— Аз съм вече много стар, но досега съм срещал малко състрадателни хора, които така сърдечно и добре да се разполагат с

благата си както вие, любезна ми Лизбет. Но затова пък вие ще бъдете щастлива на земята — такава добро сърце няма да остане невъзнаградено.

— Не, Наградата си тя ще получи веднага! — извикал един страшен глас и когато те се обърнали, видели зад себе си господин Петер със зачервено от яд лице. — Така ли разпиляваш най-хубавото ми вино на просяците и позволяваш на всякакви скитници да пият от моята чаша? На, ето ти наградата!

Нещастната Лизбет коленичила в краката му и го молела за прошка, обаче каменното сърце не познавало никакво съчувствие, той вдигнал камшика си, обърнал го и ударил така силно с дръжката му от абаносово дърво хубавото ѝ чело, че тя се строполила мъртва в ръцете на стария човек. Когато видял това, Петер веднага се разкаял за постъпката си и се навел да види дали тя е още жива. В този момент старецът заговорил с добре познатия на Петер глас.

— Не се престаравай, въглищарю Петер! Това беше най-хубавото и най-мило цвете на целия Шварцвалд, но ти го смачка и то никога рече няма да разцъфти.

Петер силно пребледнял и заговорил:

— Значи вие сте, пазителю на съкровищата? Е, каквото стана, стана, така и трябвало да стане. Надявам се обаче, че няма да ме обвините пред съда за убиец.

— Нещастнико! — отвърнало Стъкленото човече. — Какво ми струва да окача толкова жалко същество като теб на бесилката?! Не от този съд трябва да се боиш, а от висшия, строгия съд — съвестта, защото ти продаде душата си на злото.

— Че съм продал сърцето си — извикал Петер, — за това вина имаш само ти и твоите лъжливи богатства! Ти, лукав дух, ме доведе до разорение, накара ме да търся помощ от друг и цялата отговорност лежи върху теб.

Едва изговорил Петер тези думи и Стъкленото човече започнало да нараства все повече и повече и станало необикновено високо и голямо. Очите му станали големи като супено блюдо, устата му заприличала на запалена пещ, от която излизали големи пламъци. Петер се хвърлил на колене и краката му започнали да треперят като лист въпреки каменното сърце. Горският дух го грабнал с орлови нокти за

шията, завъртял го във въздуха, както вихрушка завърта изсъхналата шума, и го тръшнал на земята, та чак костите му изпращели.

— Червей! — извикал той с гръмотевичен глас. — Можех да те смачкам, ако исках, защото ти се подигра с горския владетел. Но в името на тази мъртва жена, която ме нахрани и напои, ти давам осем дни срок. Не се ли върнеш през това време към доброто, ще се върна и ще смачкам костите ти и така ще загинеш с греховете си.

Вечерта няколко мъже, като минавали край къщата, намерили богатия Петер Мунк проснат на земята. Те дълго го обръщали насам и натам, без да могат да го свестят. Най-послед един от тях изнесъл от къщата вода и го напръскал. Чак сега Петер поел дълбоко дъх, изпъшнал и отворил очи, огледал се дълго наоколо и попитал дали някой е видял госпожа Лизбет. Той поблагодарил на мъжете за помощта им, промъкнал се в къщи и започнал да я търси навсякъде, обаче госпожа Лизбет я нямало нито в зимника, нито в стаите. Това, което той смятал за сън, било горчива истина. Като седял така съвсем сам, налегнали го странни мисли. Той не се страхувал от нищо, защото сърцето му било студено. Но като си мислил, за смъртта на жена си, дошло му на ум за неговата собствена смърт, обременена от сълзите на бедните, от хилядите техни клетви, които не успявали да смекчат сърцето му, от жалбите на нещастните, срещу които насъсквал кучето си, обременена от безропотното отчаяние на майка си, от кръвта на хубавата и добра Лизбет. Какво щеше да отговори на стария й баща, когато дойде и запита:

— Къде е дъщеря ми, твоята жена?

Как ще отговаря пред хората, пред съвестта си...?

Нощем той се измъчвал още повече в съня си и често се събуждал от един сладък глас, който му шепнел:

— Петер, набави си топло сърце!

И щом се събудел, той веднага пак затварял очи, защото този глас бил гласът на госпожа Лизбет, която го предупреждавала. На другия ден той отишъл в кръчмата, за да разсее мислите си, и там намерил Дебелия Езекил. Той седнал при него и се заговорили за това и онова, за хубавото време, за войната, за данъците и накрая за смъртта и как този и онзи умрял внезапно. Тогава Петер попитал Дебелия какво мисли за смъртта и какво става с човека, като умре. Езекил му отговорил, че

тялото се погребва, обаче душата отива или на небето, или долу в бездната.

— Значи погребват и сърцето? — попитал Петер неспокойно.

— Разбира се, и то се погребва.

— Ами ако някой няма сърце? — попитал Петер отново.

При тези думи Езекил го погледнал страшно.

— Какво искаш да кажеш с това? Подиграваш ли се с мен? Мислиш, че нямам сърце ли?

— О да, имаш, и то твърдо като камък.

Езекил го изгледал учуден, огледал се да не би някой да ги е чул и рекъл:

— Откъде знаеш? Или може би и твоето вече не бие?

— Не бие вече или поне не тук, в гърдите ми — отговорил Петер Мунк. — Но кажи ми, след като знаеш за какво говоря, какво ще стане с *нашите* сърца?

— Какво те засяга това, момко? — попитал Езекил, смеейки се. — Живей си на земята добре и това ти стига. Та точно това е удобното с нашите студени сърца, че не ни е страх от такива мисли.

— Това е така, но човек все пак мисли за това и въпреки че сега не познавам никакъв страх, все пак помня много добре колко много съм се страхувал като малко невинно момче от смъртта.

— Е, все пак няма да ни е много добре — отвърнал Езекил. — Питам веднъж един учител за това и той ми каза, че след смъртта претегляли сърцата, за да видят колко грехове им тежат: леките се изкачвали нагоре, а тежките потъвали надолу. Аз смятам, че нашите камъни няма да тежат малко.

— Точно така — отвърнал Петер — и понякога ми е твърде неприятно, че сърцето ми е съвсем безразлично, когато мисля за такива неща.

Така си говорели те, но през следващата нощ той чул пет или шест пъти познатия глас да шепне в ухото му:

— Петер, набави си по-топло сърце!

Той не съжелявал, че убил Лизбет, но когато казвал на хората, че жена му е заминала, винаги се замислял: „Къде пък може да е заминала?“ Шест дена изминали така и той все чувал нощем същия глас и все мислел за горския дух и страшната му закана. На седмата заран той скочил от постелята си и извикал:

— Е добре, ще отида да видя мога ли да си набавя по-топло сърце, защото безразличният камък в гърдите ми прави живота ми скучен и пуст.

Той облякъл бързо празничното си облекло, яхнал коня си и препуснал към Елхов рид.

Там, в гората, където дърветата растели най-гъсто, слязъл от коня, завързал го за едно дърво и забързал към билото на хълма. Когато застанал пред грамадната елха, той повторил познатия стих:

*Пазител на съкровища в гората,
от векове живееш в дървесата,
земята е твоя, где има елхи,
на щастливците само показваш се ти.*

Стъкленото човече се показало, но този път то не било любезно и внимателно както обикновено, а мрачно и натъжено. Било облечено в дреха от черно стъкло, от шапката му висела дълга траурна лента и Петер се сетил веднага кого жалеело то.

— Какво искаш от мене, Петер Мунк? — запитало то с глух глас.

— Имам още едно желание, господин пазителю на съкровищата — отговорил Петер с наведени очи.

— Могат ли каменните сърца да желаят? — попитало човечето. — Ти имаш всичко, каквото е необходимо на лошото ти сърце, и аз не бих могъл да изпълня желанието ти.

— Но вие ми бяхте обещали, че ще изпълните три мои желания — остава ми още едно.

— Аз мога да откажа да го изпълня, ако е глупаво — продължил горският дух, — но кажи, да чуя какво искаш.

— Извадете мъртвия камък от гърдите ми и ми върнете моето живо сърце! — рекъл Петер.

— Аз ли направих с тебе тази сделка? — попитало Стъкленото човече. — Аз ли съм Михел Холандеца, който раздава богатства и студени сърца? Там при него върви да търсиш сърцето си.

— О, той никога няма да ми го върне! — отговорил Петер тъжно.

— Съжалявам те, макар и да си толкова лош — казало човечето, след като помислило малко, — но понеже желанието ти не е глупаво, не мога да ти откажа поне помощта си. Слушай! Със сила вече не можеш да си възвърнеш сърцето, а само чрез хитрост и може би няма да е много трудно, защото Михел все пак си остава глупавият Михел, макар че се смята за много умен. Върви сега направо при него и прави, каквото ще ти кажа! — И той го научил какво да прави. — Когато получиш, каквото искаш, ела пак при мен на това място.

Петер повторил на ум всичко, каквото му казало човечето и се запътил към жилището на Михел Холандеца. Той извикал три пъти името му и великанът застанал изведнъж пред него.

— Ти уби жена си, а? — попитал той със страшен смях. — Но въпреки всичко тя успя да раздаде много от твоето богатство на простия народ. Сега ще трябва за известно време да заминеш за чужбина, защото ще се вдигне шум, като не могат да я намерят. Затова ти са нужни пари и ти идваш да ги вземеш, нали?

— Позна — отвърнал Петер. — И този път ще ми трябват много пари, защото до Америка е твърде далеко.

Михел минал напред и го въвел в къщата си. Отворил един ковчег, където имало много злато, и извадил цели пачки пари. Докато той ги броял на масата, Петер проговорил:

— Ти си голям шмекер, Михел. Излъга ме, че имам камък в гърдите си, а истинското ми сърце е у тебе.

— А нима не е така? — попитал Михел учудено. — Нима чувствуваш сърцето си? Не е ли то студено като лед? Чувствуваш ли страх и печал, можеш ли да се разкайваш за нещо?

— Ти направи сърцето ми само спокойно, но то си стои като порано в гърдите ми. И Езекиловото също. Той ми каза, че ти си ни излъгал. Не си ти човекът, който би могъл така незабелязано и безопасно да извадиш сърцето на някого от гърдите; затова трябва да си магьосник.

— Но аз те уверявам — извикал Михел недоволен, — че и ти, и Езекил, и всички богати хора, които са имали вземане-даване с мене, имате еднакво студени сърца, а собствените ви сърца са тук, в моята стая.

— Брей, как ти прилича да лъжеш! — изсмял се Петер. — На друг ги тия разправяй. Мислиш ли, че през дългите си пътешествия не съм виждал с дузини такива шмекерии? Твоите сърца тук в стаята са направени от восък. Че си богат човек, това признавам, но магьосник не си!

Великанът се ядосал и дръпнал силно вратата на стаята.

— Влез вътре и прочети всичките надписи, а онова там, погледни, е сърцето на Мунк. Виждаш ля как трепти? И това ли може да се направи от восък?

— И все пак е от восък — отговорил Петер. — Истинското сърце не бие така, моето си е все още в гърдите ми. Не, да омагьосваш ти не можеш.

— Аз ще ти докажа! — извикал Михел разярен. — Ти сам ще почувствуваш, че това е твоето сърце.

Той грабнал Петер, разкъсал дрехата му, взел камъка от гърдите му и му го показал. После поел сърцето, вдъхнал му и го поставил внимателно на мястото му. Изведнъж почувствувал Петер как то туптяло и можел отново да му се радва.

— Как се чувствуваш сега? — попитал Михел усмихнат.

— Наистина, ти все пак си бил прав — отговорил Петер. — Аз все не вярвах, че може да се направи такова нещо.

— Нали? Виждаш ли, че мога да омагьосвам? Но ела, сега ще ти поставя обратно камъка.

— Добре, господин Михел — извикал Петер и хукнал да бяга. Но от страх той се объркал и се намерил в стаята при сърцата, като запънал

вратата. Всички сърца туптели силно и треперели, та в стаята цъкало като в часовникарска работилница. Станало му страшно, той изтичал от стаята навън и се покатерил в смъртен страх по стръмната стена, защото чувал зад гърба си как Михел тичал вече подир него. Стъпките му кънтели и шумът им се преплитал със страшните ругатни, които той сипел подир него. Когато Петер стигнал до горе и с всички сили се затичал към елховия хълм, зад него се развихрила страшна буря. Светкавични гръмотевици започнали да падат отляво и отдясно и разцепвали вековните дървета, но той дотърчал невредим до владенията на Стъкленото човече.

Сърцето му биело весело, и то само затуй защото пак можело да бие. Тогава обаче той се замислил с ужас за изминалия си живот, страшен като бурята, която разцепвала наляво и надясно зад него хубавите дървета в гората. Той се замислил за Лизбет, за хубавата си и добра жена, която убил от скъперничество, видял се като някакво човешко изчадие и започнал горко да плаче, когато стигнал до хълма на Стъкленото човече.

Пазителят на съкровищата седял под грамадната елха, пушел от малка луличка и изглеждал по-добър, отколкото преди.

— Защо плачеш, Петер? — попитал той. — Не можа ли да си вземеш сърцето обратно? Студеното ли носиш още в гърдите си?

— О, владетелю! — простенал Петер. — Когато носех студеното каменно сърце, аз никога не плачех, очите ми бяха сухи като земята през юли. Но сега, като си помисля какво съм направил, сърцето ми ще се скъса от мъка. О, какво направих! Длъжниците си обрекох на немотия, по бедни и болни насъсквах кучетата си, а вие сам знаете как стоварих камшика си върху хубавото й чело!

— Петер, ти живя като голям грешник! — заговорило човечето. — Парите и безделието те поквариха дотам, че и сърцето си превърна в камък. Ти не знаеше повече нито радост, нито мъка, нито разкаяние, нито съчувствие! Обаче разкаянието помирява хората и ако аз бях уверен, че ти се разкайваш за твоя живот, то бих могъл все пак някак да ти помогна.

— Нищо повече не искам — отвърнал Петер и навел съкрушено глава. — С мене е свършено. Животът повече не ме радва. Какво ще правя така самичък на света? Майка ми никога няма да ми прости за всички мъки, които съм й причинил, а може би вече съм й причинил и

смъртта. О, какво чудовище съм аз! А колко добра беше моята жена Лизбет! По-добре убийте ме, господин пазителю на съкровищата, за да се свърши с мизерния ми живот!

— Добре — отвърнало човечето, — щом не искаш друго, ще получиш това. Бравата ми е тук.

Той извадил спокойно луличката от устата си, изтърсил я и пак я захапал. След това станал бавно и се скрил зад елхите. Петер седнал разплакан на тревата, животът вече не му бил свиден и зачакал търпеливо смъртта. След малко той чул зад себе си тихи стъпки и си помислил: „Ето го, идва“.

— Обърни се, Петер Мунк! — извикало човечето.

Той избърсал сълзите от очите си, обърнал се и що да види... майка му и Лизбет, неговата жена, приветливо го гледали. Петер скочил радостно:

— Нима ти не си мъртва, Лизбет? И ти си тук, майко? Вие ми прощавате?

— Те искат да ти простят — казало Стъкленото човече, — защото ти се разкайваш искрено и всичко ще бъде забравено. Върни се сега обратно в бащината си къщичка и бъди въглищар като по-рано; бъдеш ли доблестен и честен, ти ще уважаващ занаята си, а съседите ще те обичат и уважават много повече, отколкото ако имаше десет тона злато!

Така проговорило Стъкленото човече и се сбогувало с тях. Те му поблагодарили и си тръгнали към къщи.

Нямало я вече разкошната къща на богатия Петер; светкавица я подпалила и изгорила с всичките ѝ богатства, но бащината къщица не била далеко — натам се упътили те и голямата загуба съвсем не ги загрижила.

Но колко изненадани останали, когато стигнали до малката къщурка! Тя се превърнала в хубава селска къща и всичко в нея било просто, но хубаво и чисто.

— Това е работа на доброто Стъклено човече! — извикал Петер.

— Колко е хубава! — казала Лизбет. — И тук ми е много уютно, отколкото в голямата къща с многото слуги.

От този ден нататък Петер Мунк станал много работлив и честен човек. Той бил доволен от положението си. Работел занаята си с любов и благодарение на собствените си сили станал заможен човек и хората от целия Шварцвалд го уважавали и обичали. Никога повече той не се

скарал с Лизбет. Уважавал майка си и помагал на бедните, когато идвали на вратата му. Когато след години съпругата му Лизбет родила хубаво момченце, Петер отишъл в елховата гора и казал познатото стихче. Но Стъкленото човече не се показало.

— Владетелю на неземните съкровища! — извикал той високо. — Чуйте ме! Не искам нищо друго, освен да ви поканя да станете кръстник на моето синче.

Никой не му отговорил. Само лек ветрец преминал през елхите и съборил няколко елхови шишарки в тревата.

— Щом не искате да се покажете, ще взема тези шишарки за спомен! — казал Петер, мушнал шишарките в джоба си и си тръгнал към къщи. Но когато той съблякъл у дома празничната си дреха и майка му обърнала джобовете, за да я прибере в сандъка, от нея паднали четири тежки фишеци. Щом ги отворили, видели само хубави, нови баденски талери и всички били истински. Такъв бил подаръкът на човечето от елховата гора за малкия Петер.

Така си живели те спокойно и почтено и когато косите на стария Петер Мунк посивели, той често обичал да повтаря:

— Много по-добре е да си доволен от малкото, отколкото да имаш злато, богатства и студено сърце.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.